

KONSPEKT

1-1-09

POŽÁRNÍ TAKTIKA

Základy požární taktiky

Požární útok, požární obrana

Zpracoval: František Růžička

Doporučený počet hodin: 1hod

Obsah

Obsah	1
I. Úvod	2
Činnost jednotek PO obecně	2
II. Druhy zásahové činnosti jednotek PO	2
1. Hlavní činnost jednotek PO	2
2. Základní úkoly jednotky PO	3
III. Požární útok	5
1. Požární útok - obecně	5
3. Rozmístění sil a prostředků při požárním útoku	7
IV. Požární obrana	8
V. Závěr	9
Doporučená literatura :	9

I. Úvod

Činnost jednotek PO obecně

Veškerou činnost jednotek požární ochrany, počínaje vyhlášením poplachu až po návrat na stanici jednotky nazýváme zásahem.

Účinnost zásahu jednotek PO závisí na správném řízení, na dokonalém průzkumu a přijetí rozhodnutí ke stanovení potřebných sil a prostředků stanovením hlavního směru požárního útoku, na včasném soustředění potřebných sil a prostředků v tomto směru a provádění nepřetržitého a rozhodného nasazení. Závažnou měrou závisí na ukázněnosti, stupni technické průpravy, schopnosti rychle a správně se orientovat v každé byt' i nově vzniklé situaci a v důsledném plnění úkolů každého hasiče.

Základní taktickou jednotkou PO je družstvo v počtu 1+5, popřípadě družstvo o sníženém početním stavu 1+3. Velitel zásahu je oprávněn rozdělit jednotku, určit vedoucí skupin a začlenit fyzické osoby poskytující osobní pomoc¹.

Veškerá zásahová technika, která se neustále zdokonaluje, nám slouží k účinnějším a rychlejším zásahům. Ochranné prostředky - prostředky požární ochrany, které jsou ve vybavení jednotky PO přímo ovlivňují její taktickou hodnotu. Přitom je však nutno mít na paměti že samotná technika, a to i ta nejdokonalejší, nemůže splnit svůj účel, nebudou-li ji hasiči umět bezvadně ovládat ve všech i těch nejsložitějších situacích.

II. Druhy zásahové činnosti jednotek PO

1. Hlavní činnost jednotek PO

Úkolem jednotek PO při zdolávání požáru je:

- a) lokalizace požáru, kdy se požár v průběhu zásahu přestal šířit a síly a prostředky jednotek na místě zásahu postačují zabránit jeho dalšímu šíření,
- b) likvidace požáru, kdy je zásahem ukončeno nežádoucí hoření².

Úkolem jednotek PO při živelních pohromách nebo jiných mimořádných událostech jsou činnosti prováděné k omezení jimi vyvolaných rizik a přerušení jejich příčin. Při zdolávání požáru, záchranných pracích při živelních pohromách nebo jiných mimořádných událostech využívají jednotky informací o požárně technických charakteristikách látek a materiálů

¹ §16, odst. 5, Vyhl.MV č. 22/96 Sb.

² § 9, odst. 1, Vyhl.MV č. 22/96 Sb.

provozovaných nebo nacházejících se na místě zásahu. Jednotky PO dále využívají dokumentace zdolávání požárů nebo havarijních plánů a volí postup, který odpovídá druhu požáru, živelní pohromy nebo jiné mimořádné události a charakteru okolností, které jejich vznik, rozsah a průběh ovlivňují.³

2. Základní úkoly jednotky PO

Jednotka PO plní tyto základní úkoly:

- a) provádět požární zásah podle příslušné dokumentace požární ochrany nebo při soustředění a nasazování sil a prostředků,
- b) provádět záchranné práce při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech,
- c) podávat neprodleně zprávy o svém výjezdu a zásahu hasičskému záchrannému sboru okresu⁴.

Úkolem jednotek PO je chránit život a zdraví občanů a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech.

Hašení požáru je soubor činností jednotek PO, jejichž konečným cílem je ukončení nežádoucího hoření. Základními formami této činnosti je požární útok a požární obrana ve směrech nasazení jednotek PO. Obě tyto činnosti se při požáru mohou v různých směrech nasazení vzájemně prolínat (např. požární obrana postupně v návaznosti na to, jak se jednotky PO dostávají na místo požáru, přechází v požární útok nebo zajištění ochrany sousedního objektu při současně probíhajícím hašení požárem zasaženého objektu apod.).

Hašení požáru je složitý proces, který obsahuje několik druhů činností:

- a) dodávku hasebních prostředků na přerušení hoření a zabránění rozšíření požáru (ochlazování),
- b) odkrývání a rozebírání konstrukcí, odstranění kouře,
- c) zajištění konstrukcí a zařízení proti zřícení a výbuchu,
- d) odstranění hořlavých látek z pásma hoření.

Některé činnosti se opakují při každém výjezdu jednotky např. vyhlášení poplachu, jízda k zásahu a zpět, průzkum požáru, bojové rozvinutí, přerušení hoření (tzv. činnosti obecné). Jiné druhy činnosti, např. záchrana osob, odstranění kouře, rozebírání konstrukcí, zajištění konstrukcí proti zřícení, nejsou stálé a provádí se pouze u některých požárů (tzv. činnosti zvláštní).

³ § 9, odst. 2 a 3, Vyhl.MV č. 22/96 Sb.

⁴ § 70, odst. 1 Zákona ČNR č.91/96 o požární ochraně

Zásahová činnost patří k posloupně paralelním procesům a lze ji graficky znázornit následujícím způsobem :

+	++	+++	++++
Výjezd jednotky k požáru	Průzkum případně záchrana osob	Hasební zásah (útok, obrana)	Uložení tech. prostř., zajištění případně předání místa zásahu
	++	+++	
	Průzkum a bojové rozvinutí	Případná evakuace materiálu (pomocí techniky, ručně, zajištění mat. před odcizením a povětrnostními vlivy atd.)	
		+++	
		Jiné činnosti (rozebírání konstrukcí, odvětrávání, vytváření proluk, detekce atd.)	

Při nasazování sil a prostředků jednotek velitel zásahu dbá, aby bylo dosaženo co nejučelněji lokalizace a likvidace požáru; u živelních pohrom a jiných mimořádných událostí dbá velitel zásahu, aby bylo dosaženo přerušení jejich příčin, případně omezeno riziko, které vyvolávají⁵.

Při hasebním zásahu prováděném více jednotkami je možné, že ve stejnou dobu jedna jednotka provádí bojové rozvinutí, druhá jednotka přijíždí k požáru nebo provádí záchranu osob. Může nastat i současné plnění jedné zásahové činnosti více jednotkami. Z tohoto důvodu se při hašení více jednotkami objevila nutnost posuzovat souhrn zásahových činností všech jednotek a ne každou jednotlivě. Např. v praxi souhrn takových zásahových činností jako výjezd, jízda k požáru, které se zúčastňují hašení požáru, posuzujeme jako jeden složitý proces, který se nazývá **soustředění sil a prostředků**.

Souhrn procesů zásahové činnosti počínaje nasazením prvních sil a prostředků k momentu přerušení rozšiřování hoření a zajištění likvidace se nazývá zdolávání požáru. V případě, že by zdolávání požáru osamoceně stojícího objektu (např. stohu nebo skladu píce) bylo s ohledem na charakter požáru neúčelné a průzkumem bylo potvrzeno, že nejsou ohroženy životy fyzických osob nebo zvířat, případně by zásahem mohlo dojít k neúměrným ekonomickým škodám a škodám na životním prostředí, je velitel zásahu

⁵ §9, odst. 4, Vyhl.č.22/96 Sb.

oprávněně ukončit nasazení jednotek požární ochrany na tento objekt. Při tom musí zajistit ochranu okolí hořícího objektu před rozšířením požáru⁶.

Souhrn zásahové činnosti jednotek pro přerušení nežádoucího hoření a všech zásahových činností, které nám zabezpečí jeho splnění nazýváme **likvidace požáru**. Zásahová činnost jednotek PO a rovněž způsoby a posloupnost jejího provedení závisí na charakteru zásahu.

III. Požární útok

1. Požární útok - obecně

Požární útok je jednou ze dvou základních forem zásahové činnosti jednotek požární ochrany. Provádí se na základě skutečností zjištěných při průzkumu. Prostřednictvím bojových rozvinutí (viz cvičební řád). Požární útok se provádí při dostatečném množství sil a prostředků na místě zásahu a je zaměřen na zastavení šíření požáru, na postupné zmenšení jeho plochy a intenzity směřující k likvidaci požáru

Požární útok je jednou z nejdůležitějších fází požárního zásahu. Je přímo závislý na organizovaném nasazení potřebných sil a prostředků v určitém směru podle situace na místě požáru.

Po příjezdu jednotky PO na místo požáru se ve všech případech současně s průzkumem provádí příprava k bojovému rozvinutí a požárnímu útoku, která se skládá z :

- a) zajištění dodávky hasební látky,
- b) provedení jiných přípravných opatření podle místních podmínek (např. příprava přejezdových můstků, potřebného nářadí a výzbroje, napojení vedení na požární potrubí atd.).
- c) vytvoření části bojového rozvinutí, tzn:
 - napojení CAS na požární hydranty, připojení hadic a kontroly stavu vody,
 - pokládání dopravního hadicového vedení až k rozdělovači,
 - připojení rozdělovače,
 - dopravy útočných hadic a prostředků k rozdělovačům.

Požární útok spočívá v rozhodném, aktivním a organizovaném nasazení potřebných sil a prostředků v určitém směru (směrech) podle situace u požáru. Bojová rozvinutí k požárním útokům lze provést jednak po příjezdu jednotky PO na místo, jednak po provedení přípravy nebo po předběžném bojovém rozvinutí. Bojové rozvinutí k požárnímu útoku se provádí ihned po příjezdu jednotky PO na místo, je-li situace přehledná nebo jestliže dostala jednotka PO

⁶ § 9, odst. 5, Vyhl.č.22/96 Sb.

jmenovitě předem určený úkol. Při požárním útoku hasiči s útočnými proudy zaujmou útočné postavení nejkratší nejbezpečnější cestou. Je-li tato cesta znemožněna nechá velitel odstranit překážky nebo rozebrat konstrukce případně zabezpečí vedení proudů jinými cestami (okny, střechou nebo za použití žebříků, výškové techniky apod.).

Rozhodující směr požárního útoku jednotek PO se nazývá **hlavní směr** a stanoví se podle těchto zásad :

- a) ohrožuje-li požár lidský život a záchrana není možná bez použití a nasazení proudů, soustředí se hlavní síly a prostředky ve směru, který zajišťuje záchranu osob nebo pro ně vzniklé nebezpečí,
- b) zachvátí-li požár větší část objektu (požární úsek) a rozšiřuje-li se již na další části nebo na vedlejší objekt, soustředí se všechny síly a prostředky na hlavní cesty šíření požáru,
- c) zachvátí-li požár odděleně stojící objekt nebo celý požární úsek a rozšíření požáru dále nehrozí, soustředí se hlavní síly a prostředky na nejintenzivnější hoření,
- d) zachvátí-li požár nádrž hořlavých kapalin, nasadíme síly a prostředky na ochlazování nádrže a na ochranu okolních objektů a po soustředění nezbytného množství sil a prostředků provedeme hašení požáru nádrže,
- e) zachvátí-li požár objekt a bezprostředně ohrožuje vedlejší objekt, soustředí se hlavní síly a prostředky na hašení požáru se strany ohroženého objektu,
- f) jsou-li v předpokládaném směru požáru zjištěna výrobní zařízení, která mohou vlivem přímých účinků požáru explodovat nebo jinak nebezpečně havarovat, nasadí se síly a prostředky na jejich ochranu s cílem zabránit výbuchu nebo havárii těchto zařízení,
- g) jsou-li v předpokládaném směru šíření požáru zjištěny nebezpečné látky nebo předměty, nasadí se síly a prostředky na zajištění jejich ochrany před účinky požáru.

2. Základní druhy požárních útoků

A. Známe tři základní druhy požárních útoků:

- a) útok čelní,
- b) útok boční,
- c) útok obchvatný.

Čelní útok je veden ve směru proti postupujícímu požáru, soustředěním všech útočných sil v řadě nebo v klínu. Zda je účelné proniknout do místa požáru klínem nebo postupovat v řadě, to je závislé na povaze požáru. Čelem klínu se snažíme proniknout až k ohniskům požáru a jednotlivě je zdolávat, zatímco boky klínu zatlačují požár zpět. Řadou postupujeme tehdy, když nelze pro velký žár proniknout dovnitř.

Boční útok se vede tehdy, znemožňuje-li vítr a sražený kouř čelní útok a pak zejména tam, kde na některé ze stran hrozí nebezpečí rozšíření požáru. Útok se vede v řadě s větším důrazem na křídle, ve směru větru. Boční útok lze podniknout ze dvoustran současně.

Obchvatný útok je nejúčinnější, vyžaduje však více sil a prostředků. Tímto útokem se obkličuje požár nejméně ze tří stran a pokud možno najednou. Síly nemusí být rozloženy symetricky; nejsilněji se obsadí fronta, v jejímž směru hrozí rozšíření požáru, nejslaběji strana, z níž vane vítr nebo v jejímž směru nehrozí nebezpečí rozšíření požáru.

B. Tyto tři druhy útoků lze dále rozdělit na :

- a) vnitřní (provádí se uvnitř budov),
- b) vnější (provádí se vně budovy v přírodním prostředí).

Všechny druhy útoků lze kombinovat podle situace, která vznikne na požářišti.

3. Rozmístění sil a prostředků při požárním útoku

Rozmístění sil a prostředků při požárním útoku může být různé v závislosti na druhu požáru, ploše požáru a na směru jeho šíření. Při požárech staveb má dále na rozmístění sil a prostředků vliv stavební provedení objektu, zejména množství, velikost a rozmístění otvorů (dveří, oken apod.) a rozmístění zásahových cest, kudy lze síly nasadit.

V některých případech může nasazení sil a prostředků nepříznivě ovlivnit okolní zástavba, obsazené nástupní plochy (parkující automobily), intenzita sálavého tepla apod.

Síly a prostředky lze nasadit :

- a) **po obvodu požáru** (obchvatný útok) - na místě požáru je dostatek sil a prostředků, které jsou nasazeny po obvodu požáru a postupují směrem ke středu zasažené plochy, tento způsob nasazení je nejúčinnější, vyžaduje však nejvíce sil a prostředků,
- b) **proti frontě šíření požáru** - využívá se například při šíření požáru jedním směrem (v místnosti) nebo na rozhodující směr šíření,
- c) **do míst nejintenzivnějšího hoření (ohniska požáru)** - tento způsob se využívá tehdy, pokud je objekt zcela zasažen požárem, síly a prostředky je vhodné nejprve nasazovat do míst nejintenzivnějšího hoření,
- d) **z boku** - toto nasazení sil a prostředků se využívá například tehdy, šíří-li se požár vlivem silného větru a tím je znemožněno provedení útoku proti

směru šíření požáru, síly a prostředky je nutné nasadit z obou stran a postupovat proti sobě,

- e) **z týlu** - využití je obdobné jako u útoku prováděného z boku, síly a prostředky se postupně přesunují k čelu požáru,
- f) **do míst, kde hrozí největší nebezpečí** - např. při záchraně osob na ochranu únikových cest, nebezpečná zařízení apod.

Při provádění požárního útoku ve stavebních objektech využívají jednotky PO především vnitřních komunikací a technického vybavení budov, které byly k tomuto účelu zřízeny. Jedná se zejména o využití únikových cest (požární schodiště), které zároveň slouží pro jednotky PO jako cesty zásahové, dále požární výtahy, stabilní požární žebříky instalované na budovách nebo požární lávky. Při požárech vícepodlažních stavebních objektů je dále možné využít jako jednu z možností pro provedení požárního útoku i výškovou techniku.

IV. Požární obrana

Nelze-li provést účinný útok, je třeba zaujmout obranné postavení. Požární obrana se provádí při nedostatečném množství sil a prostředků a směřuje k zastavení nebo zpomalení šíření požáru v daném směru nasazení a v ochraně okolí místa požáru.

Aktivní obrana se provádí na hranicích požárních úseků (v objektech) nebo v místech, kde je možné zabránit šíření požáru. Při této činnosti se provádí například:

- a) ochlazování požárně dělicích konstrukcí,
- b) odstraňování požárních mostů, přes které by mohlo dojít k dalšímu šíření požáru,
- c) odstraňování hořlavých materiálů.

Požární obrana pasivní spočívá v čekání na zajištění dostatečného množství sil a prostředků a zamezování hoření (ochrana sousedních objektů). Při určení obranného postavení je třeba vzít v úvahu zejména tyto skutečnosti:

- a) polohu ohniska,
- b) směr šíření požáru a směr proudění vznikajících zplodin hoření,
- c) směr větru (může napomáhat šíření požáru lesních porostů a trav, létající ve směru větru mohou způsobit přenesení požáru i na jiné objekty),
- d) vznikající sálavé teplo,
- e) požární mosty,
- f) skryté cesty šíření např. uvnitř konstrukcí, pod podhledem, ve stěnách,
- g) únik hořlavých plynů,

- h) výbuchy a rozlití hořlavých kapalin,
- i) umístění cenných materiálů, zařízení nebo nebezpečných látek a předmětů, jejichž ochranu je třeba zajistit.

Vedlejší cíle mohou být svěřeny fyzickým osobám. Především osobám znalým místních poměrů⁷. Blízké okolí je třeba chránit před rozšířením požáru (uzavřením střešních otvorů, uzavřením protějšních oken, u požárních zdí a u vedlejších budov, poléváním střech vodou a ochlazováním proudy apod.). Ve vzdálenějším okolí je třeba zabezpečit střešní otvory a okna před zalétáváním jisker, případně určit hlídky a pohotovost cisternových automobilových stříkaček k likvidaci těchto ohnisek. Pokud se dostaví pomoc a jsou předpoklady k úspěšnému útoku, změní se obranné postavení ve výchozí postavení útoku. Také v tomto případě zabezpečí velitel zásahu ochranu objektů ohrožených létajícími jiskrami nebo sálavým teplem.

V. Závěr

Doporučená literatura :

1. ADAMEC, V., FOLDYNA, V., HANUŠKA, Z.: Taktika zdolávání požárů, nehod a havárií, MV - ředitelství HZS ČR, Praha 1997.
2. Bojový řád požárních jednotek, Praha 1976.
3. Základní učební texty pro školení příslušníků PO, MV ČR Hlavní správa Sboru PO MV ČR, Praha 1978.
4. SVOBODA, P.: Požární taktika I, MV ČR Hlavní správa Sboru PO, Praha 1987.
5. DUCHOSLAV, Z.: Metodika školení a výcviku jednotek PO, MV ČR Hlavní správa Sboru PO, Praha 1980.

⁷ § 18, Zákona ČNR č.91/96 o požární ochraně